

І С Т О Р И Ч Н И Й Д Е Т Е К Т И В

Олександр Красовицький
Євгенія Кужавська

Справа № 5

виправного

ведмежатника

Харків
«ФОЛІО»
2024

Тарас Адамович Галушко,
61 рік, колишній помічник головного
слідчого розшукової частини
Київської міської поліції, у відставці

Міра Томашевич,
21 рік, курсистка Київських вищих
жіночих курсів, секретарка
Тараса Адамовича Галушка

Віра Томашевич,
20 років, балерина

Барбара Злотик,
21 рік, балерина

Яків Менчиць,
25 років, поєднує роботу слідчого
і працівника антропометричного
кабінету в розшуковій частині
Київської міської поліції

Олександр Горенко,
30 років, колишній пілот Ескадри
повітряних кораблів, штабскапітан

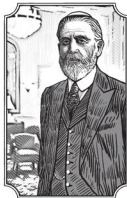
Міхал Досковський,
близько тридцяти років, аферист,
майстер із підробки документів

Георгій Рудий,
46 років, колишній начальник
розшукової частини Київської
міської поліції

Тиміш Галушко,
30 років, син Тараса Адамовича,
інженер

Беньямін Госман,
53 роки, комерсант, власник готелів
у Черновіц, представник юдейської
громади міста

Фелікс Олександрович Цилік,
51 рік, професор філософії
теологічного факультету
Чернівецького університету

Регіна (Бобровицька) Ліванова —
вдова генерала Ліванова, 41 рік

Розділ 1

Повішаний

Шибениця була хиткою, принаймні Тарас Адамович не був певен, що вся конструкція не впаде під вагою того, кому на шию вже накинули петлю. Сьогодні на Думській площі березень грав барвами й бравадою лозунгів – кияни зустрічали революцію з усмішками. Тиміш так і сказав йому вчора за вечерю:

– Маємо привід радіти, батьку!

І оте «батьку» різнуло по серцю теплом, незвичним від несподіванки, таким, що зволожує очі сентиментальних старих дів. Він давно не бачив Тимоша у своєму домі. Навіть не так – давно перестав

чекати. Той і підлітком не тримався хати – усе гасав звивистими лабіринтами Труханового острова, між убогих хаток місцевих жителів, збирав ватаги хлопаків – босоногих, як вітри, і вертких, як ящірки між насипів піску. Свій ящірковий загін Тиміш час від часу приводив у двір – пригостити пирогами, які тоді ще пекла його матір.

– Маємо привід радіти, батьку, – чи не єдина репліка, маркована усмішкою й адресована в цьому домі його господарю, прозвучала відтоді, як Тиміш повернувся. Ні, мабуть, відтоді, як поїхав. Син не пробачив йому смерті матері. Звісно, не саму смерть, а батькову заглибленість у розслідування на роботі саме тоді, коли хвору долав тиф. Тож тільки-но Тиміш зміг поїхати – скористався такою можливістю. Час від часу Тарас Адамович отримував від нього короткі сухі листи – привітання зі святами, зауваги про погоду в Петрограді – син так і не звик до тієї сірої мряки – та перелік новин, якими міг поділитись інженер Російсько-Балтійського вагонного заводу.

І ось Тиміш у Києві. А ще – весна в Києві. І багатотисячні демонстрації – теж у Києві. «Маємо привід радіти, батьку!» Над натовпом – синьо-жовті прапори, хоругви. А ще – височить той, для кого сьогодні збудували шибеницю.

– Гно-о-о-оби-и-итель! – вітає його натовп.

– Оно в галстуку вже, – глипає з-під лоба кремезний чолов'яга в кожусі й шапці, зсунутій на потилицю.

Тарасу Адамовичу не треба дивитись у бік шибе-ниці, щоб зрозуміти, про що говорить чоловік – «сто-липінською краваткою» у Києві називали зашморг. А тепер Петро Столипін і сам у «краватці». Натовп сьогодні бурхливий, як море, і так само великий. Що йому якийсь пам'ятник – здається, він може знести й будівлю Думи, якщо раптом думські чиновники надумують захищати засудженого.

– Геть! – вирує натовп.

Бронзовий міністр не зважає на нього. У ньому дванадцять аршинів зросту, офіціоз форменого сюр-тука, гранітна міць постаменту. Однак блиск імперії, якій служив цей міністр і в ім'я якої наказував стра-чувати, потьмянів, збляк на весняному сонці.

– Гей-гей! – говорить сивий дід по праву руку від Тараса Адамовича. Він склав руку козирком – ненадійний захист від сліпучого снігу. – Зараз за-валять.

Дужі руки тягнуть лебідки, натовп починає рит-мічно гукати, сніг поволі тане, сонце блищить. Раз-два-три – хух, знов – раз-два-три – не одразу під-дається. Мотузки прив'язані до ніг пам'ятника, та за спинами чоловіків, за десятками голів у шапках та кашкетах Тарас Адамович не бачить тих, хто тягне. А якби пам'ятник поставили навпроти Оперного, де спершу планували – Віра Томашевич, певно, могла б спостерігати «суд» і «страту» з вікна після репе-тицій. Хоч Віра лишилась в Одесі, а вдова Столипіна була проти встановлення пам'ятника біля Опері – у театрі її чоловіка поранили – тому міська влада

знайшла інше місце. Хто б міг подумати, що на Думській площі бронзовий Столипін простоїть трохи більше ніж три роки?

Шибениця витримала, зашморг затягнувся на шиї в бронзового міністра, і він повис на мотузці під схвальний гул натовпу. Тарас Адамович задумливо погладив вус і почав пробиратись крізь юрбу в бік Царської площі, сподіваючись, що зможе впхатись у вагон тринадцятого трамвая й доїхати до Олегівської. Якщо ні – доведеться йти пішки, отже, буде час для роздумів і спогадів – прогулянки завжди їх стимулюють. Власне, він і на Думську площу прийшов не заради демонстрації, а щоб мати змогу подумати, а ще – поспостерігати за містом. Це місто старе й буркотливе, як нині покійний дід Тараса Адамовича, проте має шалений норов Тимоша.

Тиміш сказав, що батькові краще поїхати з Києва на деякий час. Мабуть, він має рацію. Залишки снігу змішуються з багнюкою – надто багато людей зараз тут, вони тупцяють бруківкою центральних вуличок, розтікаються потоками в провулки, хрюскають дверцятами кав'ярень. Коли людей багато, площі повняться теплом їхніх тіл, весна входить у місто раніше, ніж збиралася, осідає крилами птаства на пам'ятники й дахи будинків, благословляє пташиним клекотом золоті бані храмів.

Йому таки варто поїхати з міста. Він і сам думає про це – уже застарий для революцій. Це Яків Менчиць, з притаманною йому педантичністю праців-

ника антропометричного кабінету, може читати нові постанови Тимчасового уряду про розпуск поліції чи ліквідацію жандармів на залізниці, щоб знов і знов знаходити законні підстави лишитись у своєму кабінеті – наводити лад у картотеках та встрягати в нові розслідування.

З новиною про справу Менчиць прийшов у його дім учора ввечері. Рипнув хвірткою, впевнено прокрокував слизькою стежкою до веранди, відхилив біля порогу гілку старої розлогої яблуні й усміхнувся господареві, що зустрів його на порозі.

– Пане Менчицю, – погладив вус Тарас Адамович.

– Добрий вечір, – ледь схилив голову молодий слідчий.

– Не очікував вас побачити тут сьогодні, проте радію зустрічі. – І повів гостя в тепле осердя дому, де палахкотів камін – березень у Києві ще кусався нічними морозами.

Тиміш, на диво, лишився вдома й саме розповідав про новини з газет тітці Онисії, що радо збирала міські плітки. Тітка Онисія тут ненадовго – щоб наглянути за будинком, та може лишитись на місяць чи два – якщо Тарас Адамович попросить. Ще й потішиться такою пропозицією – Київ вабить її, перетворює на юне провінційне дівчисько, що задивляється на міські вогні й святкові гірлянди.

Він пропонує Менчицю чай зі смородинового листа з ягодами калини, пригощає паштетом на пухких коржиках, що їх напекла тітка Онисія – вона любить

вигнати господаря дому з кухні, хоч і знає – він тому не радіє. Тиміш тисне гостю руку, щось запитує й розповідає, сміється з коротких відповідей Менчиць разом із ним, і Тарас Адамович на мить відчуває, ніби між його гостями й ним виросла в домі скляна стіна.

– Пограбування, Тарасе Адамовичу, – повертається раптом до нього Менчиць, і стіна розлітається на друзки.

– О, – зводить брови господар дому, очікуючи подробиць.

Він і собі не може дати відповідь – чекає на ці подробиці чи йому байдуже, кого пограбували, і чи зможе Менчиць розкрити справу. Яків Менчиць подорослішав від часу їхньої першої зустрічі, хоч минуло пів року – не більше. Дивно, як швидко можуть дорослішати молоді слідчі, та й молоді інженери Балтійського заводу – теж.

– Ведмежатник, – сказав гість і поставив чашку на стіл, – вправний, як диявол.

– Свят-свят, – перехрестилася тітка Онисія.

– Перепрошую, – спохопився молодий слідчий.

– Цікаво, – протягнув Тарас Адамович, – тобто зламали чийсь сейф?

– Київського купецького товариства взаємного кредиту.

– Зухвало, – хитнув головою Тарас Адамович. – І які втрати?

– Два порожні сейфи. Збитки ще підраховують – пограбування сталось вночі близько третьої годи-

ни, мені ледь вдалося знайти управителя банку, щоб розпочати розслідування.

– Хіба поліції так важко знайти адресу? – запитав Тиміш.

– Адресу одного з будинків терпимості на Андріївському, де пан Цитович і був знайдений на світанку, не так вже й просто, – усміхнувся Менчиць.

– Свят-свят, – округлила очі тітка Онисія, і Тарас Адамович зрозумів, що тепер без подробиць Якова Менчиця вона не відпустить.

Тітка вже відкрила рота для запитання, однак Тиміш випередив її:

– Хіба там не було охорони?

Тож вона лиш роздратовано зиркнути в бік молодика.

– Тут найцікавіше, – мовив Менчиць, – банк був надто впевнений у надійності сейфів. З охорони на ніч лишався сторож, який міг би підняти тривогу, але о пів на третю ночі, побачивши, що на вулиці зовсім немає перехожих, а вогні згасли навіть у сусідньому ресторані, пішов додому напиться чаю, щоб відігнати сон, – живе поруч, банк спеціально виділяє квартири своїм працівникам. О такій порі він робив це щоночі, коли був на зміні.

– Люди з усталеними звичками такі зручні для грабіжників, – протягнув Тиміш, скопивши погляд на батька.

– То ось чим тебе лякає усталеність звичок, – усміхнувся той.

Менчиць говорить далі, і його розповідь поволі захоплює Тараса Адамовича. Ритуал цього дому – вслухатись у подробиці чергової справи, вловлювати найменші невідповідності. Якесь чи то німецька, чи то французька фірма з виготовлення сейфів надала банку письмову гарантію, що їхню продукцію неможливо зламати – певно, у цьому причина легковажної поведінки сторожа, хоч його варто допитати докладніше.

Однак він має інший задум. У нього немає часу на те, щоб розслідувати пограбування банку – нехай і такого відомого, бо ж членами ради є і Бродський, і Марголін – купці першої гільдії, цукрові, трамвайні й пароплавні київські «королі». Чи в часи революції не має значення, хто король? Пограбувати можуть кожного – врешті, навіть імператор відмовився від престолу – і двох тижнів ще не минуло. Світ тремтить. Імперія тремтить – завтра її пам'ятники знеситиме шалений натовп. Тиміш усміхається – він радіє революції. Менчиць жартує – його не бентежать зміни та розпуски поліції. А він, старий відлюдник, теж міг би радіти?

Революція – слово, яке він надто часто прокручує останнім часом у голові. Вона несе хаос, руйнує чіткість структури, усталеність звичок. Злочинів побільшає. Пограбувань буде більше. Можливо, і смертей. Бо закон зараз хиткий. І його служителі повинні постійно підтверджувати своє право діяти від його імені.

– А де Репойто-Дуб'яго? – запитав він у Якова Менчиця, і той спохмурнів.

– Відбув до Петрограда, поки не повернувся.
У розшуковій частині нині керує Фогль.

Тарас Адамович звів кудлаті брови на лоб, замислився й знову запитав:

– То це Фогль віддав вам справу ведмежатника?

– Так. Здивовані?

– Зовсім ні. Фогль хоче її розкрити, якщо передав вам, однак його мотиви...

– Так, хоче отримати дивіденди від членів ради банку. Фогль прагматичний, як завжди.

Тарас Адамович усміхнувся:

– Дещо в цьому світі таки незмінне.

– Він не проти, якщо ви долучитесь, – мовив Менчиць.

Тарас Адамович подивився на нього, хитнув головою й запитав:

– А ви?

– Я, – поволі проказав Менчиць, – волів би діяти самостійно.

Тарас Адамович кивнув.

– Не мав сумніву. То навіщо ви розповіли мені про справу?

Менчиць трохи повагався з відповіддю:

– Прямий наказ Фогля. Й одна з причин, чому він передав справу мені. Я свою частину угоди виконав, – усміхнувся Менчиць.

– А якби я погодився? – запитав Тарас Адамович.

Менчиць за мить відповів:

– Я б змирився.

– Але не зраділи б?

– Не зрадів би.

Він не перепрошує за прямолінійність, як зробив би це колишній Яків Менчиць, той, якого Тарас Адамович зустрів у стінах розшукової частини під час розслідування справи зниклої Віри Томашевич. Якби перепрошував – Тарас Адамович не був би певен, що молодому слідчому не знадобиться допомога з ведмежатником. Вправних ведмежатників у Києві не так багато, на кількох точно є матеріали в картотеці, до створення якої колись доклались і вони з Георгієм Рудим.

Зараз, у переповненому трамваї, Тарас Адамович згадує розмову з Менчицем і усміхається. Може, порядок у цьому місті не так уже й легко похитнути, якщо на нього працюють молода жага до розкриття загадок Менчиця й холодна прагматичність Фогля.

– Отже, ти не приєднаєшся до розслідування? – запитав його вчора Тиміш і, не чекаючи на відповідь, бо питання було риторичним, мовив:

– Маєш якийсь задум?

– Так. Хочу поїхати з міста. А ти?

– Планую лишитися, звісно. У такі часи їхати з міста – гріх, – усміхнувся він до батька.

«Свят-свят», – перехрестилась у думках Тараса Адамовича тітка Онисія.

– То куди поїдеш?

– Спершу – у Фастів. Обіцяв супроводжувати туди панну Томашевич, Марта на неї чекає. І хочу поговорити...

ЗМІСТ

Розділ 1. Повішаний	5
Розділ 2. Колісниця Віри Томашевич	17
Розділ 3. Фастівський самітник	30
Розділ 4. Хвостата зірка Естер	41
Розділ 5. Блазень	53
Розділ 6. Оглядова вежа для слідчого	64
Розділ 7. Королева кубків	76
Розділ 8. Дзеркало привидів	89
Розділ 9. Колесо долі.	100
Розділ 10. Смерть біля ратуші.	111
Розділ 11. Резиденція митрополитів.	121
Розділ 12. Die Liebenden	134
Розділ 13. Лицар мечів	145
Розділ 14. Сила	155
Розділ 15. Верховна жриця	167
Розділ 16. Маг	179
Розділ 17. Паж пентаклів.	190
Розділ 18. Карта Диявола	201
Розділ 19. Лицар кубків.	214

Розділ 20. Королева мечів.	224
Розділ 21. Сімка жезлів.	236
Розділ 22. Помірність	249
Розділ 23. Мечі й пентаклі.	263
Розділ 24. Королева пентаклів	276
Розділ 25. Страшний суд	286
Розділ 26. Королева жезлів	296
Розділ 27. Світ	307
Розділ 28. П'ятірка пентаклів	316
Розділ 29. Справедливість.	330
Розділ 30. Імператор	342
Розділ 31. Сонце Шато де Флер.	356
Розділ 32. Колода Таро	366